

דרשת שבת הגדול

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שב"ק פרשת טהרה שנת תשס"ח לפ"ק
ובו מילי דשמעתתא בסוגיא דתרומת חמין (פסחים לא:)

אחד שה לפסחו וקשר אותו זכרעי מטתו ושאלום המלריים למה זה לכס, והשיבו לשחטו לשם פסח במלות ה' עלינו, והיה שניהם קהות על שוחטין את אלהיהן ולא היו רשאין לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קוראין אותו שבת הגדול, ע"כ. וידוע הקושיא למה קצעו זכר הנס ליום השבת ולא ליום העשירי בחודש.

*

ונקדים מילי דשמעתתא בסוגיא דתרומת חמין במס' פסחים (דף לא:): במתני', האוכל תרומת חמין בפסח, בשוגג משלם קרן וחומש, במזיד פטור מתשלומין ומדמי עליס, ובגמרא מפרש דמתניתין אתיא כרבי יוסי הגלילי דחמין בפסח מותר בהנאה, והוי בר דמיס, ומשום הכי בשוגג חייב, ובמזיד פטור כרבי נחוניא בן הקנה דחייבי כריתות פטורין מתשלומין מטעם קס ליה דדרבה מיניה. והקשה בפני יהושע אהא דמוקי למתניתין כרבי יוסי הגלילי דס"ל חמין בפסח מותר בהנאה, הא יכולין לאוקמי כרבי יהושע לקמן (דף מו:). דחלת חמין וכמו כן תרומה של עלמו קודם שצא ליד כהן אינו עובר עליו בצל יראה, ואם כן מותר להשהותו עד אחר הפסח, והוי בר דמיס מטעם דבר הגורם למנוחן כמנוח דמי.

ונקדים סוגית הגמרא במס' כתובות (דף ל:). פליגי אביי ורבא, אביי ס"ל דמיתה בידי שמים פטור מן התשלומין לרנצה דקיס ליה דדרבה מיניה דליף אסון אסון, ורבא ס"ל דוקא כרת פטור לרנצה משום דקלדר"מ אצל מיתה בידי שמים אינה פוטרת, ואמרינן התם מאי איכא בין רבא לאביי, איכא בינייהו זר שאכל תרומה (במזיד הוא במיתה

בפי' שמות, וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים, איתא במדרש רבה (פ"א סל"ו) ידע שהן עתידין לומר זה אלי ואנוהו עמד וגאלס.

ב פרשת בשלח, ויגד למנך מלריס כי צרח העם ויהפך לצב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדינו, פירש"י ויהפך נהפך ממנה שהיה כו', ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בצביל ממונס שהשאלום. ודקדקו המפרשים למה שינה רש"י את טעמו ממנה שאמר הכתוב כי שלחנו את ישראל מעבדינו.

ג במדרש (שוחר טוב מזמור קי"ד) היס ראה וינס, מה ראה, ארונו של יוסף ראה. עוד איתא במדרש (הובא במאמר מרדכי) היס ראה וינס, מה ראה, צרייתא דרבי ישמעאל ראה. עוד איתא במדרש (הובא בישמח משה) היס ראה וינס מה ראה, ראה ישראל צאים ורכוש מלריס צידם. ושלשה המה נפלאו ממני.

ד בהגדה של פסח, צרוך שומר הצטחתו לישראל צרוך הוא שהקצ"ה חשב את הקץ לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו וכו' ועבדום ועינוי אותם ארבע מאות שנה וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן ילאו צרכוש גדול.

ה צטור אורח חיים (סימן ת"ל) איתא, שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו נס גדול שפסח מלריס מקחו צעשור כדכתיב צעשור לחודש הזה ויקחו להם וגו' ופסח שילאו ישראל ממלריס היה ציוס ה' כדאיתא בצדר עולם, ונמלא שעשירי בחודש שבת היה ולקחו להם כל

דרשת שבת הגדול שנת תשס"ח לפ"ק

ב

לאכילה, וכיון שעובר בצל יראה שוב חייב גם על האכילה, שזה איסור מוסיף מתוך שניתוסף איסור כל יראה, עכ"ד.

ומעתה מיושב קושית הפני יהושע אמאי לא מוקי מתני' כרבי יהושע בתרומה קודם שצא ליד כהן דמותר להשהותו והוי צר דמיס, דהא חי מיירי בתרומה דלא אתי ליד כהן, הרי אינו עובר עליו בצל יראה, ואיך חל איסור חמץ על איסור תרומה טמאה דקאמר במזיד פטור מתשלומין ומדמי עליס, מאי תימא מדאגזיה קנייה, הא צקנין הגזזה חי אפשר לקנות דחי אפשר למשכו לרשותו דאיסור הנאה אינו ברשותו, וכיון שאינו קונה אס כן לא עבר עליו בצל יראה, וכיון דליכא כל יראה לא הוי איסור מוסיף ואיך חל איסור חמץ על איסור תרומה טמאה, ועל כרחק לריך לומר דמתני' מיירי כשהתרומה כבר צא ליד כהן והכהן עבר עליו בצל יראה, ומשום הכי חל איסור חמץ על איסור תרומה טמאה.

ובדרך זה יש ליישב מה שהקשו בתוס' (לעיל כט. ד"ה מאן יש אומרם) דטעמא דשוגג חייב בתשלומין אף לרבי נחויאל, דתשלומי תרומה מחמת כפרה הם, ותדע דהא מאן דלא יליף אסון אסון ולא פטר מיתה זידי שמים מתשלומין, אס כן אוכל תרומת חמץ אמאי משלם, דלא שייך למימר כיון שמיטה אינה פוטרת הוא הדין כרת, דהא מיתה לא פטרה בשום מקום, אלא על כרחק מטעם כפרה הוא, עכ"ל. והקשו הפני יהושע והלל"ח (לקמן דף לב. ד"ה רש"י בד"ה כרוב"ה) דלכאורה דצריהם תמוהים, דמאן יימר דמאן דלא יליף אסון דמוקי משנתנו כרבי נחויאל צן הקנה, ודלמא איהו מוקי משנתנו כרבנן דגם כרת אינו פוטר, והחילוק במתני' צין שוגג למזיד הוא משום דשוגג לפי מדה משלם ומזיד לפי דמים, והא דמוקמי בגמרא כרבי יוסי הגלילי וכרבי נחויאל צן הקנה היינו אליבא דרבי מיתה זידי שמים נמי פוטר מתשלומין.

אמנם לפי האמור יובן, דעל כרחין דסוגיין אזלא גם אליבא דרבא, דהא לאזביי הוי יכול לאוקים מתני' כרבי יהושע ובתרומה שלא צא ליד כהן וכקושית הפני יהושע, ואין לומר דחי איירי בתרומה דלא אתי ליד כהן אס כן אמאי חייב,

בידי שמים ולא בכרת), לאזביי פטור (פירש"י פטור מתשלומין, דנפקא ליה מאסון בידי שמים, וכל אסון במשמע בין במיתה בין בכרת), ולרצא חייב, ופריך ולאזביי פטור וכו' נימא בעידנא דאגזיה קנייה, מתחייב צנפשו לא הוי עד דאכיל ליה, ומשני ע"ש. והקשו בתוס' (שם ע"ב ד"ה ולאביי) הכי נמי הוה מלי לאקשו"י אמתניתין דכל שעה דקתני פטור מן התשלומין, לפי מה דמוקמינן לה כרבי נחויאל צן הקנה. ותירץ ההפלאה (שם) על פי מה שפסק הרמב"ם (פ"א מחור"מ ה"ג) הקונה חמץ צפסח לוקה משום כל יראה, אס כן לא שייך לומר מדאגזיה קנייה וכבר נתחייב משעת הגזזה, דאין לחייבו על ההגזזה משום דאיכא מלקות דכל יראה בשעה שקנאו, עכ"ד.

ובלימוד הישיבה אמרתי זיישוב קושית התוס', לפי מה שהקשה צנודע ציהודה (מהדר"ק אר"ח סי' י"ט ד"ה כל זה) על הרמב"ם שכתב (פ"א מהל' חור"מ ה"ג) הקונה חמץ צפסח לוקה, איך שייך קנין צאיסורי הנאה דהפקר נינהו, ע"ש. ותירלו האחרונים (דברי ירמיה קידושין נח.) על פי מה שכתב צאצני מילואים (סי' כ"ח סקני"ו) דלעת רש"י (בבא קמא מה. ד"ה אינו מוקדש) דאיסור הנאה יכול להיות שלו, רק שאינו ברשותו, ע"ש. ולפי זה יש לחלק, דדוקא קנין משיכה חי אפשר לעשות צאיסורי הנאה, דקנין משיכה היינו שמושך לרשותו, ואיסור הנאה אינו ברשותו, מה שאין כן קנין כסף דמהני מן התורה, יכול לעשות צאיסור הנאה, שעל ידי זה נעשה שלו, וזה שפסק הרמב"ם הקונה חמץ צפסח, היינו שקונה צכסף דוקא ועל ידי זה נעשה שלו, לוקה עליו, עכ"ד. ולפי זה מיושב קושית התוס', דלא שייך לומר מדאגזיה קנייה, דהא צקנין הגזזה חי אפשר לקנות, דחי אפשר למשכו לרשותו דאיסור הנאה אינו ברשותו.

והנה הקשה הלל"ח (לקמן דף מו.) איך חל איסור חמץ על איסור תרומה טמאה הא אין איסור חל על איסור, ואף דחמץ אסור בהנאה, הא כתב הרמב"ם צפירוש המשניות (כריתות פ"ג מ"ד) דאיסור הנאה לא מקרי איסור מוסיף, דלא נאסר בהנאה אלא מחמת איסור אכילה, ע"ש, ותירץ דתרומה טמאה שנתחמלה עובר בצל יראה, דכל יראה אינו ענין

ק"ל (כתובות ל.) אינן אדם מת ומשלם משום דקם ליה דדרבה מיניה, ואם כן כיון שהמלריים נתחייבו מיתה איך נתחייבו גם כן ממנו, ותי' דהא לא קשיא דק"ל (רמב"ם הל' גניבה פ"ג ה"ב) כרצון דס"ל דדוקא במיתה בידי אדם אמרינן קלזדר"מ ולא במיתה בידי שמים, עכ"ד.

ובזה יתפרש הכתוב, דהנה רשיז"ל פירש וכל פטר חמור תפדה בשה, ולא פטר שאר בהמה טמאה, גזירת הכתוב הוא, לפי שנמשלו בכורי מלרים לחמורים, ועוד שסייעו את ישראל ביציאתן ממלרים, שאין לך אחד מישראל שלא נטל הרבה חמורים טעונים מכספם ומוהבם של מלרים. ולכאורה קשה הלא שני טעמים הללו סותרים זה את זה, דמדאמר טעמא דפדיון פטר חמור שנהרגו בכורי מלרים, יוקשה טעם השני שנשאו בכורי מלרים כספם וזהבם של המלרים, דאיך נתחייבו שני עונשים נימא קם ליה דדרבה מיניה. וזהו ביאור הכתוב והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת, והצעל הגדה מפרש שהוא שאלת התם, ולדרכינו י"ל שהוא שואל כענין מה זאת, איך נתחייבו המלרים מיתה וממנו נימא קלזדר"מ, ואמרת אליו בחזק יד הוליאנו הוי"ה ממלרים וגו' ויהרוג הוי"ה כל בכור בארץ מלרים, שהכל היה על ידי הקצ"ה בעלמו לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח, ובמיתה בידי שמים לא אמרינן קם ליה דדרבה מיניה.

אולם לרבי נחוניא בן הקנה שהיה עושה יום הכיפורים כשצת, משום דחייבי כריתות כמיתות ב"ד דפוטור מתשלומין, עדיין קשה איך דן הקצ"ה המלריים במיתה וממנו. וא"ז זללה"ה בייטב פנים (דורש טוב אות כח) כתב לתרץ על פי המבואר בגמרא (בבא מציעא צא. וברש"י ד"ה אמר רבא) דהא דלא אמרינן לוקה ומשלם, היינו דוקא דיני אדם דפטור מתשלומין, ואכתי איכא חיוב לשלם ללאת ידי שמים, ואי תפס לא מפקינן מיניה, ואם כן ודאי דיני אדם היו המלריים פטורין מתשלומין מכא דקם ליה דדרבה מיניה, אך אכתי היו חייבים לשלם בידי שמים שכר עצודה, ולכן אמר ה' (שמות יא ב) וישאלו איש מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב, וכיון שבא לידם בשאלה הוי ליה תפיסה, ואי תפס לא מפקינן מיניה כיון דאיכא על המלריים חיוב לשלם בידי שמים.

הא לא חל איסור חמץ על איסור תרומה טמאה משום דאיסור דבל יראה לא הוי איסור מוסיקי (דהא אסור בהנאה ואינו שלו ושוב אינו עובר עליו בבל יראה, ובהגבהה אינו יכול לקנות דאיסור הנאה לא נעשה ברשותו), אמנס לאציי י"ל דטעמא דצמזיד פטור מתשלומין אינו משום איסור חמץ רק מכא החיוב מיתה של תרומה, דהא לאציי לרבי נחוניא בן הקנה גם מיתה בידי שמים פוטרת מן התשלומין, ואם כן לאציי היה יכול לאוקים מתני' נמי כרבי יהושע. אמנס לרצא דרק כרת פוטור ולא מיתה בידי שמים, אם כן הא דמיתוקם מתני' כרבי נחוניא בן הקנה על כרחין לריך לומר טעמא דצסיפא פטור מן התשלומין היא משום כרת דחמץ, ואם כן אי אפשר לאוקמי הרישא רק בחמץ שכבר בא ליד כהן ועבר עליו צבל יראה, ומשום הכי יכול לחול איסור חמץ על תרומה טמאה, ואם כן כיון דסוגיין מפרש דמתניתין אחיא כרבי יוסי הגלילי ולא כרבי יהושע, על כרחין משום דרלה הש"ס לאוקים מתני' גם אליבא דרצא.

ובזה הוכיחו בתוס' דעל כרחין לריך לומר דאוקימתת הגמרא דמתני' אחיא כרבי יוסי הגלילי אלאל גם אליבא דרצא, שהרי אציי היה יכול להעמיד המשנה כרבי יהושע, ופיר הוכיחו התוס' דכיון דאוקימתת הגמרא היא אפילו לרצא, אם כן תקשי אמאי משלם בשוגג, הא איכא כרת דחמץ, ולרבי נחוניא בן הקנה פוטור כרת מתשלומין, ומזה ראה דתשלומי תרומה בשוגג אינו אלא מחמת כפרה ולא כפטר מטעם קם ליה דדרבה מיניה.

*

ונבא לייחד הדודים ע"ד דרוש, ונקדים לפרש הכתוב צסו"פ בא, וכל פטר חמור תפדה בשה וגו' והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוליאנו ה' ממלרים מבית עצדים ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרוג ה' כל בכור בארץ מלרים מבכור אדם ועד בכור בהמה.

ויבואר על פי מה שהקשה הפרשת דרכים (דורש ה) היאך דן הקצ"ה את המלריים במיתה וממנו, דרכוש מלרים היה בשכר עצודה כדאיתא בצנסהדרין (דף צא.), והלא

אפילו אם לא היה מחשבתם להרע ללערס כי אם ללורכס מגיע להם שכר כעצד, אם כן כיון שהיה הפסק בין האמירה והמחשבה ובין המעשה, כדכתיב (שמות א יג) צפרך, בתחילה צפה רך (סוטה יא:), תו לא הוי צאים כאחת דחיוז מיתה קדים על המחשבה הקודמת, וחיוז ממוזן על המעשה שאחר זה, הגם שאז גם כן היו חייבים מיתה על המחשבה כלא חשיב, כיון שכבר יש חיוז מיתה מקודם, עכ"ד.

וגראה לעג"ד קרוז לדבריו, על פי מה שהקשה צירושלמי (כתובות פ"ג ה"א) על מה דקי"ל המדליק גדישו של חזירו בשבת פטור משום דקס ליה דרצה מיניה, נימא דעל שזולת הראשון ששרף חייב מיתה ומכאן ואילך חייב בתשלומין, ותירך דעל כל שזולת ושזולת חייב מיתה ופטור מתשלומין, וכתב הגאון רבי עקיבא איגר זללה"ה בתשובותיו (מהדו"ק סימן קס"ד) ובחידושי רעק"א החדשות (כתובות לא: אות א) דלאחר שזולת הראשון הוי כחייבי מיתות שוגגין, כיון דבתרי קטלא לא יכולין למיקטל. ומעתה יש לומר דאף אי לא הוי הפסק בין המחשבה והמעשה, עם כל זה כיון שכבר נתחייבו המלריים מיתה על המחשבה, שוב מה שנתחייבו עוב"פ מיתה על המעשה הוי כחייבי מיתות שוגגין, כיון דבתרי קטלא לא קטלינן, ועל כן כיון דעל המעשה לא עצדינן החומר צפועל, שוב חייב ללאת ידי שמים כמו בכל חייבי מיתה שוגגין, דמאחר שאינס נהרגין צפועל חייבין בתשלומין ללאת ידי שמים, ושוב מהני תפיסה, ושפיר זכו ישראל ברכוש מלריים לאחר שצא לידם בתורת שאלה מהמלריים, דאי תפס לא מפקינן מיניה.

והנה הקשו המפרשים איך ילאו בני ישראל ממלריים טרם שנשלים הזמן, ותירך החיד"א בהגדת שמחת הרגל על פי מה דקיי"ל (קידושין טו.) עצד עברי אינו עובד אלא ביום ולא בלילה, ובמלריים נשתעצדו ביום ובלילה כמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פמ"ח), ועל כן נלטרף להם זמן עצודתם להשלמת הזמן, עכ"ד. אמנם יתכן לומר כי באמת לא עצדו צפועל ממש אלא ביום, כי לעצוד ביום ובלילה בלי הרף הוא דבר שאי אפשר, אלא הכוונה בזה שהמלריים חשבו בלילה

אולם לרבי נחוניא בן הקנה דס"ל דחייבי כריתות כמיתות צי"ד ופטור מתשלומין עדיין קשה איך דן הקצ"ה המלריים במיתה וממוזן, וא"ז זללה"ה צייטצ פנים (דורש טוב אות כח) כתב לתרן על פי המבואר בגמרא (בבא מציעא צא.) דהא דלא אמרינן לוקה ומשלם, היינו דוקא צדיני אדם פטור, ואכתי איכא חיוז לשלם ללאת ידי שמים, ואי תפס לא מפקינן מיניה, (עי"ש ברש"י ד"ה אמר רבא), ואם כן ודאי צדיני אדם היו המלריים פטורין מתשלומין מכח דקס ליה דרצה מיניה, אך אכתי היו חייבים לשלם צידי שמים שכר עצודה, ועל כן אמר ה' (שמות יא ב) וישאלו איש מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב, וכיון שצא לידם בשאלה הוה ליה תפיסה, ואי תפס לא מפקינן מיניה כיון דאיכא על המלריים חיוז לשלם צידי שמים.

אך העיר על זה צייטצ פנים ממה שהעלה בקלות החושן (סימן כ"ח סק"א) דהא דחייבים ללאת ידי שמים (וממילא מהני תפיסה דאי תפס לא מפקינן מיניה), היינו דוקא בחייבי מיתה שוגגין וכדומה, דכיון דהא דפטור מלשלם היינו דוקא משום דאיכא חיוז מיתה עכ"פ, ואמרינן (כתובות לה.) שלא חילקה התורה בין שוגג למזיד, ואף דלא עצדינן החומר צפועל דהא בשוגג אינו נהרג, משום הכי כיון דלא חייב בתשלומין חייב עכ"פ ללאת ידי שמים, אצל בחייבי מיתה מזידין דעצדינן החומר צפועל ממש אינו חייב לשלם ללאת ידי שמים, וצכהאי גונא אי תפס מפקינן מיניה. ואם כן המלריים שנענשו בעונש מיתה צפועל, הרי הם פטורין לשלם אפילו ללאת ידי שמים, וצכהאי גוונא לא מהני תפיסה, ושוב נתעורר הקושא האך נתחייבו המלריים במיתה וממוזן נימא קס ליה דרצה מיניה, והא לא מהני צהו תפיסה. ותי' על פי מה שכתב בשער המלך (פ"ג מהל' גניבה ה"א) דהא דקס ליה דרצה מיניה הוא דוקא צבת אחת מיתה או מלקות ותשלומין יחד, אצל אם נתחייב מיתה והיה הפסק, ואחר זה נתחייב מיתה ותשלומין כאחת, חייב בתשלומין, דמיתה קודם אינו פוטר מתשלומין ושלאחריו כמאן דליתא, עכ"ד. ולפי זה נאמר דמיד כשחשבו מחשבה להרע לישראל, נתחייבו מיתה על המחשבה לצד בלא מעשה, דצבן נח מחשבה רעה מלטרף למעשה כמבואר בתוס' (קדושין לט: ד"ה מחשבה), ועל מעשה העצודה חייבין בתשלומין, כי

דרשת שבת הגדול שנת תשס"ח לפ"ק

ה

צ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן וכו' מגזירה שוה, הרי ילפינן מאסון אסון דגם צמיתה צידי שמים אמרינן קלדר"מ, ואם כן קשה איך נענשו המלאים צידי שמים צמיתה וממון, ועל כרחך מטעם שנתבאר שנתחייבו צמיתה צביל המחשבה, ולפי זה ש"מ דאזלינן בתר מחשבה, ואם כן נשלים הזמן על ידי הלילות שחשבו המלאים בהם מחשבות רעות איך לשעבד בישראל, ועל כן וינס.

ומעתה נבא אל הביאור בדברי רש"י ל שנהפכו המלאים לרדוף אחרי בני ישראל צביל ממנום שהשאלום,

דהנה ח"ז זללה"ה הקדושת יו"ט (הו"ד בייטב פנים לשבה"ג אות ח) כתב ליישב קושית הפרשת דרכים איך דן הקצ"ה את המלאים צמיתה וממון, על פי דברי התוס' (פסחים כט. ד"ה מאן) דהקדש ותרומה גזירת הכתוב הוא ולא אמרינן קלדר"מ, וכיון שבני ישראל איקרי קודש שנאמר (ירמיה ב ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, לכן שפיר נענשו המלאים צמיתה וממון, עכ"ל. (ועיין בפרשת דרכים דרוש כו). ומרן ד"ר זללה"ה בדברי יואל (פ' בא עמוד שיא) הוסיף על זה דמאחר שיש לנו דין הקדש נשלים השעבוד ויאלו ישראל ממלאים קודם הזמן, וכמו שכתב החתם סופר בתורת משה (פ' וארא) דילאו ממלאים קודם שנשלים הזמן, משום דקי"ל (יבמות מו.) הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שעבוד, וישראל איקרי קודש, ומשום הכי יאלו קודם הזמן, עכ"ל. אמנם לפי טעם זה הרי נתחייבו המלאים לשלם מזלד הדין ולא רק מחמת ללאות ידי שמים, ואם כן לא היו בני ישראל לריכים ליקח את רכוש מלאים בשאלה דהוי ליה תפיסה, והוי יכולים ליקח בזרוע.

ובזה יתבאר היטב דברי רש"י, כי הכתוב אומר שאמרו המלאים מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדינו, והיינו שהמלאים חשבו שעדיין חייבים ישראל להשתעבד אללם עד תום ארבע מאות שנה, ובא רש"י לפרש הטעם מפני מה סברו כך, ולא אמרו שההקדש הפקיע השעבוד, ולזה אמר נהפכו לצבס לרדוף אחריהם צביל ממנום שהשאלום, היינו כי מאחר שנלטו ישראל וישאלו איש מאת רעהו, וקשה לאיזה צורך ישאלו הא דין יאתה להם הרכוש מלאים, אלא על כרחך דלא היה להם דין הקדש, ולכן

מחשבות רעות ומזימות רשע כדי לענות את ישראל ציום, ומחשבתם שחשבו צלילה נלטרפה למעשה, ועל כן נחשבו גם הלילות, ושפיר נשלים הזמן. (וכ"כ ביושב אהלים פ' בשלח).

ובזה יתבאר דברי בעל הגדה, ברוך שומר הצטחתו לישראל ברוך הוא שהקצ"ה חש"ב את הקץ לעשו"ת, כלומר שהקצ"ה חשב את הקץ מה שהיתה צמחשתם לעשות כאלו נעשה בפועל וזה השלים שעבוד מלאים, כי אף על פי שנאמר ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינוי אותם ארבע מאות שנה, וזה לא נתקיים שהרי יאלו אחר רד"ו שנה, מכל מקום כיון שצמחשתם היו רוצים לעשות עוד הרבה רעות לישראל, הרי זה משלים השעבוד כאלו עשו אותם, ובכן כיון דצבכו"ס מחשבה רעה הקצ"ה מלרפה למעשה, אם כן כבר נתחייבו מיתה על המחשבה ושוב נענשו גם על המעשה, ואם כן אף על פי שלוקה גם כן משלם, וזה שאמר וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ומה גם ואחרי כן יאלו צרכוש גדול.

וזוהו ביאור המדרש היס ראה וינס, מה ראה ישראל צאים ורכוש מלאים צידם, דהנה מבואר במדרש (ילקוט בשלח רמז רמ"א) שהיס לא ראה להקרע מחמת שסבר שעדיין לא נשלים הזמן, אך אי אזלינן בתר מחשבה הרי כבר נשלים הזמן כי נלטרפו המחשבות רעות שחשבו המלאים על היהודים לעשות, ולזה כשראה ישראל צאים ורכוש מלאים צידם מיד וינס, דלכאורה איך לקחו ישראל רכוש מלאים צידם, הא המלאים נידונו צמיתה ולא אמרינן קלדר"מ, ועל כרחך מזה מוכח דאזלינן בתר מחשבה, ולזה כשראה ישראל צאים ורכוש מלאים צידם נקרע היס.

ועל דרך זה יבואר המדרש מה ראה צרייתא דרבי ישמעאל, דהנה אצ"י יליף (כתובות ל.) דלרבי נחוניא בן הקנה מיתה צידי שמים נמי פוטר מתשלומין, מגזירה שוה אסון אסון, נאמר אסון צידי אדם ונאמר אסון צידי שמים, מה אסון האמור צידי אדם פטור מן התשלומין אף אסון האמור צידי שמים פטור מן התשלומין. והנה היס לא ראה להקרע דטען שעדיין לא נשלים הזמן, אך כיון שראה צרייתא דרבי ישמעאל

דרשת שבת הגדול שנת תשס"ח לפ"ק

שמירת שבת קודש יש לפני ישראל דין הקדש ונפקע השעבוד, ועל כן עמד וגאלס.

ובזה יתבאר הטעם שקורין שבת קודש הפסח שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו, ולכאורה למה תלה הנס ביום שבת קודש, אמנם מבואר במדרש (הובא בטור או"ח סי' רפ"א) כי בני ישראל כבר שמרו את השבת במלריס, ועל ידי זה נתקדשו בקדושת הגוף, וההקדש הפקיע אותם מן השעבוד, ובזכות זה זכו לכל הנסים ולהגאל ממלריס, ועל כן שפיר תלה הנס ביום שבת קודש, כי קדושת השבת גרס גאולת מלריס.

*

וזוהו יסוד היסודות לכל איש מישראל להתנהג בקדושה, שעל ידי זה יש לנו דין הקדש, כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, והדרך שנוכל להשאר בקדושה הוא רק צנח התורה הקדושה, צעוה"ר גלינו בין העמים בארלות פזורינו, ונסיונות הזמן מתגברים והולכים, וכבר מלינו שא"ז הקדושת יו"ט זללה"ה צימיו התריע על עניני הקדושה (בדבריו שנדפסו שם ביי"ט פ), ומאז ועד עתה כבר ירד מלכ הדורות עשר מעלות אחרנית, ורק על ידי כח התורה אולי נוכל לו להתחזק בגדרי הקדושה, וכמו שאמרו חז"ל (סוכה נב:): אם פגע צך מנוול זה משכהו לציהמ"ד, והתוה"ק הוא המסייע צידינו שנזכה להחזיק מעמד בגלות החל הזה, וכדמרגל צפומיה דכ"ק מרן אאמנו"ר זללה"ה להמליך צדצרי הפייטן אין לנו שיעור רק התורה הזאת, דאין לנו שיעור בגלות החל הזה רק צנח של התורה הקדושה, כי מגודל הנסיונות אי אפשר להשאר בקדושה וטהרה מצלי עסק התורה.

ויש לפרש שאלת צן הרשע השואל מה העבודה הזאת לכם, כי כתב צצני יששכר (ניסן מאמר ד דרוש י דרוש) שנלות מלה מצטל ירע דעריות, עי"ש. ולזה הרשע המואס צדרך הקדושה חורק צשיניו ושואל מה העבודה הזאת לכם, כי אינו רולה לפרוש עלמנו מתאות עולם הזה, ולזה אומרים לו צעצור זה עשה ה' לי צלאתי ממלריס, צצכות שנגדרו מן הערוה והתנהגו בקדושה היה להם דין הקדש שהפקיע השעבוד,

הולרכו לשאלו הרכוש מלריס ולזכות צהם מכח דהוי כתפוס, ולפי זה עדיין לא נפקע השעבוד, ולזה אמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעצדינו.

ובלכתינו צדרך זה יתבאר המדרש היס ראה וינס מה ראה ארונו של יוסף, דהנה א"ז הקדושת יו"ט זללה"ה האריך שם צדצרי, שצני ישראל נקראו קודש מטעם שמירת שבת, דגצי שבת כתיב (שמות לא יד) ושמרתם את השבת כי קודש הוא לכם, והצ' הוא כל מקום שאתה מולא גדר ערוה אתה מולא קדושה (ויק"ר פכ"ד ס"ו), וישראל שהיו צמלריס צין שטופי זמה אף על פי כן היו גדורים מן הערוה, וצשכר זה נגאלו, עכ"ד. (וכע"ז ביאר בדברי יואל שם בפ' בא). והנה איתא במדרש (ויק"ר פל"ב ס"ה) צצכות יוסף שגדר עלמנו מן הערוה נגדרו כל ישראל עמו, וזהו ציאור המדרש היס ראה וינס, דהיס טען שעדיין לא נשלם הזמן, אך כאשר ראה ארונו של יוסף, צצכותו נגדרו כל ישראל ואיקרי הקדש, אם כן ההקדש הפקיע השעבוד, ולכן וינס.

ובזה יתבאר המדרש וירא אלהים את צני ישראל וידע אלהים, ידע שהן עתידין לומר זה אלי ואנוהו עמד וגאלס. דהנה כתב צנועס מגדים (פ' יתרו) לפרש הכתוב (שמות כ ה) זכור את יום השבת לקדשו, שהיה מן הראוי שיאמר הכתוב זכור לקדש את יום השבת, אך הכוונה כי קדושת השבת מוספת קדושה, והזכירה צצבת תהיה לקדשו לאדם הזוכרו, עכ"ד. ומקור הדצרים הוא צדצרי הרציו יונה (ברכות לו. בד"ה אמר ליה) צטעס שאומרים מקדש השבת וישראל והזמנים, שקדושת ישראל תלויה צקדושת השבת וקדושת הזמנים וראשי חדשים תלויה צקדושת ישראל, וכיון שתלוי זה צזה כמו קדושה אחת דיינין ליה, עכ"ד. וצזה פירשתי המדרש (הובא בקדושת יו"ט) הצה נתחכמה לו רלו לצטל מהם את השבת, דפרעה רלה שצני ישראל לא ילאו ממלריס, ולכן התחכם ורלה לצטל את השבת, ועל ידי זה יתצטל קדושת צני ישראל ואם כן שוב לא יפקע השעבוד. וזהו ציאור המדרש ידע שעתידין לומר זה אלי, כי כבר אמרו דורשי רשומות ז"ה אל"י ראשי תיבות ז'כור א"ת יום ה'שבת ל'קדשו, והיינו צצכות

סעלפא"ן שעל ידי הטעכני"ק נעשה כלי מסוכנת מאוד, וכבר אמרתי כמה פעמים בחומר הדבר שיש להזהר שלא ליתנס ציד בניו וצנותיו הצעירים בחורים וצתולות, ותדעו כאמנה אשר כל מי שנותן צידם כלי זה, הרי הוא מפקיר צמו ידיו את לאלאיו לכל חיות טרף שצכל העולם, כי על ידי הסעלפא"ן נעשה מקושר לרשות הרצים לכל מאן דצעי ר"ל, ותולאותיו מי ישראל, "דער אמת איז דער ליבור איז ערליך, מען מיינט נישט קיין שלעכטס, אבער מען איז ליידער נאיוו, מען גלייבט נישט און מען ווייסט נישט און וואס פאר א נידריגע וועלט מיר לעבן היינט", ולזה אכפיל צבקשה וצאזהרה שלא יתן המשחית לצוא לצתו.

מען דארף צו רעדן נאך א ענין, מען האלט שוין נאנט צו ל"ג בעומר, און ס'איז דא וואס פארן קיין אתרא קדישא מירון, בעצם דאס פארן קען מען דאך נישט זאגן, די הרגשים וואס מען שפירט דארט, די התעוררות וואס ס'איז דא דארט, איז אלעמאל, און אוודאי און אוודאי ביומא דהילולא, מען קען דאס נישט מסביר זיין פאר איינעם וואס איז נישט דארטן געווען, נו אז מען פארט טאקע נאר צו רבי שמעון איז גוט, דער פראבלעם איז אבער אויב מען נעמט רבי שמעון אלץ א "הכשר", מען דארף אריינטראכטן, וואס מען טוט נאכדעם, ווי פארט מען אלס, מען פארט לארכה ולרחבה, מען פארט פאר "אינזשוימענט" און מען נעמט רבי שמעון פאר א הכשר, די האטעלן אין ארץ ישראל זענען גארנישט אונטערשטעליג פון אמעריקא, און צומאל נאך ארגער, ס'איז זייער נישט גוט פאר די נשמה, ובפרט היי יאר וואס ל"ג בעומר איז פרייטאג, דארף מען זען אז שב"ק זאל מען זיין צווישן היימישע אידן.

און מען דארף צו וויסן אז אן עבירה טאר מען אין אמעריקא אויך נישט טון, אבער ווען ס'איז אין פלטיין של מלך איז עס פיל הארבער, ווי דער פעטער ז"ל רעדט שוין ארום דערפון אין ויואל משה (מאמר ב), און ער לייגט אראפ יסודות וואס דאס מיינט א חטא אין

וממילא זכו ללאת ממזרים, אבל צן הרשע שאינו רואה לפרוש מדרך העקלקלות אילו היה שם לא היה נגאל.

ותל"י שצמן האחרון נעשו כאן הרבה פעלים לטובה למען קביעת עתים לתורה, וצ"ה עלתה צידינו שנתרבו לומדי התורה צעירינו, וצפרט צמן החורף שקבענו ללמוד מס' גיטין והרבה אג"ש נמנו צמסגרת זו, והוא דבר טוב כי יש בזה כח הרצים וצפלפול חברים רווחא שמעתא, כבר למדו חלק גדול של המסכת, אך עס כל זה גם מי שלא למד עד עכשיו יכול עוד להתחיל ללמוד עכשיו, עומדים להתחיל פרק חדש והזמן להטטרף לעושי מלוא דרבים, צעז"ה צקיץ הצעל"ט נסיים המסכת ונתחיל מסכת אחרת, וצעז"ה נמשך מחיל אל חיל.

והגה מתקרב וצא חג הפסח וליל התקדש החג המיוסד להשריש אמונה בצב בנינו ולאלינו, וצחג הפסח כלטוינו צמלות עשה מיוחד של והגדת לצנך והוא מלוא פרטית לליל התקדש החג, אמנס צאמת זה שייך גם צכל השנה ללמוד עס בניו ולהשפיע צהס תורה ויר"ש ואמונה, וצפרטית אזכיר את ימי חוה"מ הצעל"ט, שלפי קביעת שנה זו יש הרבה זמן פנוי גם אחרי שהולכים לצקר את ההורים וכדו', ועדיין נשאר עוד הרבה זמן לקצוע עתים לתורה, וצכן אחשבה לדעת שהזמן הגרמא להליע לפני כל עס ועדה שכל אחד ואחד יקדיש לו זמן מיוחד צימי חול המועד צזמן שהוא פנוי מן הטיירות ועול הפרנסה ולקיים מלות והגדת לצנך צפועל, ויקצע את עלמנו ללמוד שיעורי תורה עס בניו, ורצ תועלת יש בזה, והעיקר שצעיקרים שהאצ יראה לצניו שרלונו ללמוד עמהס ולהיות המלמד שלהס צכל שנה רק אי אפשר לו, אך עכ"פ עתה צימי החג כשהוא פנוי ממלאכה, הוא המלמד שלהס, שהוא קצוע כל עיתותיו הפנויים ללמוד עמהס ולדבר על לצס להשריש צהס תורה ויראת שמים ואמונה טהורה.

ובן יש לעמוד על המשמר צזמנינו צשמירה מעולה מכל כלי המשחיתים אשר נתרבו צעוה"ר כלים מכלים שונים אשר דרכס להזיק ר"ל צרוחניות, ולריכים ליזהר גם על

דרשת שבת הגדול שנת תשס"ח לפ"ק

ח

"סעלפאן" שלא ליתנס ביד בניו וזנותיו הלעירים, כי תולאיתו מי יסורנה.

והנה ימים באים, ליל התקדש החג, הזמן שלריכים לקיים מלות והגדת לבנך ביום ההוא לאמ"ר, והמלואה הוא לומר דיבורים לבניו ולזנותיו, ולריך כל אחד ואחד להכין עלמנו בלימוד עניני החג להתעורר בנפשו שיהיה ביכלתו להגיד דיבורים בציתו בליל התקדש החג אלל הסדר, וכבר האריך בזה א"ז זללה"ה ברב טוב (פ בא) שבלילה הזה משים השי"ת דברים צפי האדם לדעת מה לומר, בצחינת שכינה מדצרת מתוך גרונו, עי"ש. והשי"ת יעזור שכל ההשפעות טובות מהחג הקדוש הזה ישארו אללינו על כל השנה, וכמו שפירשתי דברי הגמרא (מגילה יג:) דהמן רשע קטרג על בני ישראל דמפקי לכולא שתא בשבת היום פסח היום, עי"ש בגמרא. ותמהו המפרשים איך אמר דמפקי לכולא שתא בשה"י ופה"י, הלא יוס השצ"ק הוא רק פע"א בשבוע וחג הפסח הוא שבועת ימים פע"א בשנה, ומאי קאמר דמפקי כן ככולא שתא. אמנם יתכן לומר כי המן הרשע בגודל טומאתו השכיל לדעת גודל השפעת המועדים וזמנים אשר נתן לנו השי"ת ברוב אהבתו, שהם משפיעים לנו קדושה וזרחה לכל ימות השנה וממנו מושך האדם חיות תמיד, ועל דבר זה התרגז המן הרשע דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י, כי בליל התקדש החג יורד אור גדול ונורא שנותן לנו חיות דקדושה על כל השנה, ובכל השנה יש לנו חיות דקדושה מחג הפסח. ובכן יעזור השי"ת שיומשך עלינו קדושה מן החג הזה, וכזכה להתנהג על הדרך שקבלנו מאבותינו ורבותינו הקדושים וכמו שלמד אותנו כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בכל הענינים וצפרט בעניני השקפה ואמונה טהורה והתבדלות מרשעים, וכימי לאתנו ממארים יראנו נפלאות, וכזכה לביאת גואל לדק במהרה בימינו אמן.

ארץ ישראל, און ווען און ווי אזוי מען מעג צו פארן (שם סי' קל"ג).

מען האט דאך אמונת צדיקים, און מען גלייבט אינעם הייליגן תנא רבי שמעון, דער הייליגער תנא רבי שמעון האט אפענע אויגן, און ער ווייסט יעדער וואס קומט צו אים זיך אויסבעטן, ער ווייסט אבער אויך פונקטליך וואס מען טוט פון ווען מען פארט ארויס פונדערהיים ביז מען קומט אן צוריק אהיים, אלעס וואס מען טוט אויף זיין חשבון, און אז מען פארט צו רבי שמעון דארף מען פארן ווי ס'פאסט פאר א חסיד פון רבי שמעון, און טאקע נאר צו רבי שמעון וחביריו, און נישט גיין אויף אנדערע פלעצער אין ארץ ישראל וואס ס'איז נישט גוט ברוחניות, מען זעהט זיך זיך אן דארט אין ארץ ישראל מיט וואס מען דארף נישט, ס'איז נישט גוט בהשקפה און נישט בדעות.

ובן המקום לעורר על דבר שנפרץ לאחרונה שנוסעים איש ואשתו על שבתים לבתי מלון (האטעלן), ובאמתלא שרואים לשמוע מצעל דרשן התעוררות וחיזוק, וכל מי שרואה לעשות כדבר הזה לריך לחשוב ולהתבונן מקודם בנפשו פעמיים ושלש, אם לא יהיה ההפסד יותר מן השכר, כי הדבר רגיל להתחיל בצעלי דרשנים ואח"כ בחזנים ובמשחקים וכו' וכו', וההפסד בזה גדול עד מאד. וכן מה שנפרץ בכמה מקומות ליך לאכול עם כל המשפחה צ"רעסטוראנטן" איזה חינוך הוא לבניו וזנותיו, ואף גם זאת עליו להתבונן דאם הוא יעשה כזאת, בניו יחכמו ממנו ויוסיפו לעשות יותר מזה דברים אשר הוא לא היה מסכים לזה. וכן יש לעמוד על המשמר בכל הכלים אשר דרכם להזיק ברוחניות, ובכללם גם

נו"נ ע"י: ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לע"נ רבינו הקדוש מרן משה בן מרן חיים צבי זי"ע - יומא דהילולא כ"ו ניסן